

52. Харківський інститут мистецтв ім.І.П. Котляревського (1917-1992): Зб. матер. – Х., 1992. – 48 с.

53. Харківський університет: Історичний екскурс за архівними документами (1864-1994): Наук.-довід. вид. / Авт.-упорядн.: М.А.Малишев, О.М.Мащенко. – Харків: СПД ФО Яковлева Г.Г., 2004. – 202 с: іл.

54. Харьковский институт искусств имени И.Г.Котляревского (1917-1992). – Х., 1992. – 444 с.

55. Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Івановича Багалія. З нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятдесятих роковин наукової діяльності. – К.: Друкарня УАН, 1927. – 1188 с.

Анотація

В статтє дана характеристика фондів Харьковской государственной научной библиотеки им. В.Г. Короленко, которые характеризуют культуротворческую деятельность украинской интеллигенции в годы национально-демократической революции (1917-1920), проанализирован широкий спектр украиноязычной литературы, изданной в 1917-1990-х гг.

Ключевые слова: Харьковская государственная научная библиотека им.В.Г.Короленко, книга, Украинская революция, интеллигенция, культура.

УДК 025.2:09(0.068):027.7(477.43)

Н.Д. Крючкова

м. Кам'янець-Подільський

ВІДДІЛ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ - НАЙЦІННІШЕ НАДБАННЯ БІБЛОТЕКИ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розкриваються найцінніші раритети Поділля, фонд відділу рідкісної книги є джерелом краєзнавчих досліджень.

Ключові слова: Поділля, раритети, губернія, відділ, рідкісна книга.

Місто Кам'янець-Подільський відіграє особливе місце в історії України, мальовниче місто на Поділлі, знане і відоме. Цінністю і гордістю

нашого університету є бібліотека (900 000 примірників), зокрема відділ рідкісних видань.

Декілька слів про історію створення відділу рідкісної книги, так як являється науковим, інформаційним та культурно-просвітницьким, структурним підрозділом бібліотеки університету.

Рішенням міської ради від 09 січня 2004 року до університетської бібліотеки були передані книги міського архіву – всього 24066 примірників.

Книги видані до 1917 року – 11732 одиниці; Книги видані після 1917 року – 5404 одиниці; Журнали видані до 1917 року – 2489 номерів; Журнали видані після 1917 року – 1812 номерів; Газети видані до 1917 року – 731 підшивка; Газети видані після 1917 року – 1313 підшивки; Книги на іноземних мовах – 584 одиниці.

Література відокремлена у відділі рідкісних видань і сконцентрована в приміщенні історичного факультету.

Сьогодні, в добу комп'ютеризації, книга все ж таки залишається неоціненим скарбом, як джерело мудрості, знань, досвіду та фундаментом освіти, а бібліотеку-книгозбірню можна назвати основою цього фундаменту.

Отже, найважливішим завданням сьогодні є усвідомлення кожного колективу, що бібліотека – це інформаційний ресурс навчального закладу, а не другорядна, допоміжна структура.

Перед кожним поколінням постає питання збереження історико-культурної спадщини попередника. Особливе місце належить книгам, що є своєрідною духовною скарбницею людства, його колективною пам'яттю.

Чималу роль в цьому повинні виконувати відділи стародруків і рідкісних видань, які відрізняються від решти структурних одиниць не тільки історико-культурною значущістю, а й музейно-архівними способами зберігання та специфікою обслуговування (дозвіл від директора бібліотеки).² Тому з огляду на КПНУ, як провідного науково-дослідного, освітнього, історико-культурного центру Подільського регіону, створена на його базі бібліотека відділу рідкісної книги набула особливого значення.

Кожна книга вважається бібліофільською рідкістю і розглядається як книжкова пам'ятка, а тому підлягає дбайливому збереженню у відділі. Яка ж цінність? Чому саме цей відділ вважається найціннішим надбанням бібліотеки університету? Відділ зосереджено на створенні колекції рідкісних видань про Поділля.

У бібліотеці читач може знайти:

Полное собрание законов Российской империи; Свод законов Российской империи (всіх видань). Всього 4113 примірників; Обзор Подольской губернии (за 1890-1893, 1895, 1897, 1899, 1901, 1903, 1905 роки); Отчеты, доклады, журналы собраний губернской и уездных земских управ; Вся Россия: Русская книга промышленности, торговли, сельского хозяйства и администрации: Адрес - календарь Российской империи: Т. 2. – С.-П., 1897. – 811 с.; Гульдман В. Населенные места Подольской губернии: Алфавитный перечень населенных пунктов губернии с указанием справочных о них сведений. Издание Подольского губернского статистического комитета. Каменец-Подольский: Типография Подольского Губернского Правления, 1890. – 636 с.; Живописная Россия: Отечество наше в его земельном, историческом, племенном, бытовом значении. Т. 5: Малороссия, Подолие и Волынь (Полтавская, Подольская, Черниговская, Волынская, Харьковская и Киевская губернии) / Под общей ред. П.П. Семенова. – С.-Пб., 1897. – 911 с.; Молчановский Н. Очерк известий о Подольской земле до 1434 года. – К., 1887. – 388 с.; Карта Сецинский Е. Город Каменец-Подольский: Историческое описание. – К.: Тип. СВ. Кульженко, 1875. – 249 с.; Памятная книжка Подольской губернии на 1911 год. / Сост. В.В. Филимонов. - Каменец-Подольский, 1911. – 284 с.; Труды комитета для историко-статистического описания Подольской епархии. Вып. 2. – Каменец-Подольский, 1878-1879. – 320 с. (є всі випуски); Крылов А. Населенные места Подольской губернии. – Каменец-Подольский: Типография Подольского Губернского Правления, 1905. – 563 с.; Теодорович Н.И. Волынь в описаниях городов, местечок и сел в церковно-историческом,

географическом, этнографическом, археологическом и других отношениях: Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии. Т.4: Староконстантиновский уезд. – Почаев, 1899. – 949 с.; 100 еврейских местечек Укаины: Исторический путеводитель. Вып.1.: Подолия с 111 иллюстрациями, 17 картами и планами. – Иерусалим – Санкт-Петербург, 1997. – 255 с.; Часописи Поділля: Історико-бібліографічний збірник з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776-1926) та 10-ліття існування УСРР: Т. 1 / Склад М. Белінський, Н. Співачевська та ін. – Вінниця, 1927. – 146 с.; Циркуляр по управлению Киевским Учебным Округом; Памятная книга Киевского учебного округа; Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона; Великая реформа 1861 года; Архив Юго-Западной России; Сборники распоряжений по Министерству Народного Просвещения; Населені місця Поділля. – Вінниця, 1925. – 443 с.; Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г.: XXXII Подольская губерния, 1904. – 301 с.; Хозяйственное строительство Подолии. - Винница, 1922. – 407 с.;

Це і література про церковно-приходські школи, дитячі будинки, різні статути, зокрема, "Университетский устав 1863 года". – С.-Пб., 1863 – 18 с.

Цінністю відділу є його численні періодичні видання. Першим періодичним виданням краю стали "Подольские губернские ведомости", що вийшли у світ 3 січня 1838 року. З 1862 року почали видаватись "Подольские епархальные ведомости". У 1876 року був виданий перший із «Трудов комитета для историко-статистических описаний Подольской епархии», як додаток до "Подольских епархальных ведомостей". Є 12 випусків.

Здобула право на існування типологічно-різнопланова преса регіону. Наурожайнішим часописом для появи нових Подільських часописів видалися 1906, 1914 та 1917 роки. Зокрема:

"Подольские епархальные ведомости" (1862-1906 роки); "Подольские губернские ведомости" (1838-1922 роки); "Экономическая жизнь Подолия" (1913-1919 роки); "Православное Подолие" (з 1906 року); "Життя Поділля" (1918 р.); "Свято Поділля" (1918 р.); "Подільський край" (1919 р.); "Народна

воля" (1919 р.); "Трибуна", "Шлях", "Україна" (1919 р.), "Червоний кордон" (1924-1944 роки). Це і подільські газети на польській мові. Наприклад: "Земля Подільська" (1920 р.) та багато інших.

Відділ рідкісних видань зберігає і рукописні книги. Це "Ведомость городам, местечкам, селениям и деревням Подольской губернии по уездам с показанием числа домов, душ и расстоянием от реки Збруча пределов Австрийского владения реки Днестра, пределов Бассарабской области, складена у 1830 році.

Одним із напрямів роботи рідкісної книги є інформаційна допомога науковцям, дослідникам, аспірантам, магістрантам, студентам у вивченні історії Поділля.

Фонд відділу рідкісної книги є джерелом краєзнавчих досліджень. У процесі дослідження, вивчення Подільської губернії науковці, аспіранти, магістранти, студенти зверталися до адресних і пам'ятних книг, краєзнавчих путівників, таких як "Весь Юго-Западный край", "Памятная книжка Подольской губернии", "Свод законов Российской империи". Певну інформацію давали і різноманітні бібліографічні довідники, газети, журнали.

З березня місяця 2005 р. по вересень 2007 р. у відділі рідкісної книги працювало 304 особи, в тому числі:

- Доктори наук – 7;
- Науковці – 82;
- Дослідники – 147;
- Аспіранти – 35;
- Магістранти – 32;
- Студенти – 127.

Вивчалися та досліджувалися такі теми як:

1. Науковий внесок професора В.Гериновича у розвиток суспільної географії.
2. Становлення і розвиток монашества на Поділлі.
3. Селянство і влада в період Української революції 1917-1920 роки.
4. Поділля в житті і творчості В. Сосюри.

5. Історія церков Подільської єпархії.
6. Ремесла, промисли і мануфактурне виробництво на Поділлі в кінці XVIII на початку XX ст.
7. Пізнє протестантство Правобережної України у 1900-1917 роках.
8. Директорія в Кам'янці-Подільському 1919 р.
9. Двірцево-паркові маєтки Поділля кінця XVIII-XX ст.
10. Розвиток сільського господарства і торгівлі Подільської губернії після 1861 року.
11. Інфраструктура міст Поділля другої половини XIX ст. – початку XX ст.
12. Ю. Сіцінський і його внесок в історію Поділля.
13. Лікарі Поділля.
14. Польська община м. Кам'янця-Подільського XIV-XX ст.
15. Розвиток преси на Поділлі в 1900-1920 роки.
16. «Просвіта» в Кам'янці-Подільському на початку XX ст.
17. «Подольские епархальные ведомости» як джерело вивчення церковної історії Поділля.

Великий інтерес дослідників викликає – "Полное собрание законов Российской империи", як джерело для вивчення історії Подільської губернії (1793-1830 роки). Студент-дипломник історичного факультету Охрімчук Л.А. виконав джерелознавче дослідження Повного зібрання законів Російської імперії і робота присвячена вивченню історії Поділля кінця XVIII першої третини XIX ст. на основі законодавства Російської імперії. Зараз він є аспірантом Інституту історії України АН України, продовжує роботу в даному напрямку.

Використовуючи велику кількість раритетних видань бібліотеки, кандидатами наук стали: Задорожнюк А.Б. Комарницький О.Б. Опря І.А. Ігнатєва Т.В. Вонсович С.Г.

ВРК – це історична спадщина віків, це значущість ролі книги у збереженні історичної спадщини, це і надалі запорука дбайливого збереження та примноження культурних цінностей українського народу.

Завершуючи свій виступ, хочеться наголосити наступне: фонд відділу рідкісної книги є джерелом краєзнавчих досліджень.

Список використаних джерел:

1. Кам'янецька-Подільська міська рада IV скликання. Рішення дев'ятнадцятої сесії від 20.02.2004 року №15 «Про передачу бібліотечних фондів Кам'янець-Подільського міського архіву до державного університету».

2. Соломонова Т.П. Відділ рідкісних книг бібліотеки Кам'янець-Подільського державного університету: особливості формування фонду // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський, 2005. – Т. 5. – с. 318.

3. Періодичні видання Подільської губернії (1858-1917 р.р.): Показчик/ Укл. Н.М. Сидоренко, О.І. Сидоренко, В.В. Фінклер, О.Д. Школома. – Л.; 1970. – с. 5.

Анотація

В статті розкриваються цінніші раритети Подолья, фонд отдела редкостной книги – источник краеведческих исследований.

Ключевые слова: Подолье, раритеты, губерния, отдел, редкостная книга.

УДК 016:82(477)(092)

А.А. Трембіцький

м. Хмельницький

БІБЛОГРАФІЯ ПРАЦЬ ЮХИМА ФІЛЯ (ВЧЕНОГО СЕКРЕТАРЯ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАУКОВОГО ПРИ УАН ТОВАРИСТВА)

У статті висвітлено деякі нові біографічні аспекти та подано найбільш повну бібліографію опублікованих і рукописних праць знаного українського літературознавця та подільського етнолога Юхима Філя (1885-1943?).

Ключові слова: Юхим Філь, бібліографія праць, літературознавча, краєзнавча, етнографічна діяльність.